

חגיגה בשולחן שבת

מס' 69

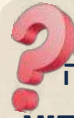
פרשת ויחי

מקום מרכזי לפרשת השבוע בשולחן השבת, במהלך הסעודה. בהכנה קלה, ניתן "לשדרג" את הרעיון הקצר ולהפוך אותו ל**חוויה חינוכית מעצימה**, שבאמצעותה נעביר לילדים מסרים חינוכיים, תוך **העשרת השיח התורני** בשולחן שבת. לפניכם 3 "מערכים" לשולחן שבת.

סעודה ראשונה מעמדם של אפרים ומנשה כשאר השבטים

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

בהתחלת הפרשה יעקב אמר ליוסף: "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" (מח, ה) בשאלת השאלה: **מדוע רק בני יוסף זכו שמעמדם השווה למעמד השבטים?**

שלב 1

נקודות להכוונת השיח בקרב המסובים:

- מה התחושה של מי שלא "תועדף".
- חשיבה אודות ייחוסם של אפרים ומנשה לרחל, אמו של יוסף.

שלב 2

נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

- **חזקוני:** הואיל ויוסף נולד כבן בכור לרחל, שהיתה ראשית ועיקר מחשבתו, שהתחתן עם בת לבן. סיבה נוספת, לכבודה של רחל, כדי שתהיה יתירה בשבט אחד על כל אחת מנשותיו השפחות.
- **תולדות יצחק:** 'ועתה שני בְּנֵי הַנּוֹלָדִים לְךָ', יעקב אמר ליוסף שהוא ראוי לקבל מתנה זו יותר משאר בנים, הואיל ו'בבאי מִפְּדֹן מִתָּה עָלֵי רַחֵל', ולא יכולתי לעשות לה כבוד בדרך, וגם לא קברתיה בחברון, אלא 'וְאֶקְבְּרָהָ שָׁם בְּדָרְךָ אֶפְרַת הוּא בֵּית לָחַם', ועל כן ראוי לעשות לך כבוד במקומה.
- **אור החיים:** יעקב הסביר ליוסף שמחשיב את בניו מנשה ואפרים ככל השבטים, שכן הם היו אמורים לצאת ממנו, כפי שהבטיח לו הקב"ה (לפני וסמוך לפטירת רחל) 'פְּרָה וְרָבָה גוֹי וְקָהַל גוֹיִם יְהִי מִמֶּךָ וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ'. והמשיר יעקב ואמר: 'מִתָּה עָלֵי רַחֵל', כלומר בגללי, אני הייתי הגורם למיתתה בעקבות דבריו ללבן, שאמר 'עַם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֶלְהֶיךָ לֹא יְחִיָּה', ואילו היתה חיה רחל, הם היו יוצאים ממנו ומשמתה יצאו מיוסף, ונחשב שיצאו מיעקב ומרחל.

שלב 3

אפשרויות לסיכום והרחבה:

- לאחר שלמדנו את התשובות, שהמשותף להן שבמעשה זה רצה יעקב להעניק לרחל כבוד מיוחד, מועדף על פני לאה והשפחות. מומלץ להתמקד במסקנה המעשית - הצורך ל"תקן עוול" שנעשה, או יחס שנפגם או שלא ניתן לזולת. להבהיר את הצורך, שלעיתים נדרש לתת יחס מועדף.

שלב 4

העלון הודפס לזכות והצלחת התורם (החפץ בעילום שמו) ולהצלחת בני משפחתו בפרנסה, בחינוך ילדים ובכל העניינים

סעודה שניה יששכר חמר גרם ריבץ בין המשפּתים

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

בברכת יעקב ליששכר נאמר: "יששכר חמר גרם ריבץ בין המשפּתים" (מט, יד) נשאלת השאלה: **מה הדימוי של שבת יששכר לחמור? ומה כוונת יעקב במילים 'ריבץ בין המשפּתים'?**

שלב
1

נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

• **מדרש רבא (צט, י):** "יששכר חמר גרם", כשם שהחמור טוען את המשא, כך יששכר טוען את התורה".

• **פסיקתא זוטרתא:** "כשם שהחמור שובר את העצם, כך שבטו של יששכר שובר כל ישראל בהלכה, שנאמר 'ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים' אלו מאתים ראשי סנהדראות של שבטו של יששכר".

• **מדרש שכל טוב:** "שבט יששכר יהא אמיץ כחמור בעל גרם, כשם שהחמור שהוא בעל עצם נושא משאו ונושא את בעליו הרוכב עליו ואינו רובץ בדרך, אלא בהגיעו לאבוס שלו, כך שבט יששכר תקיף סובל עבוד קרקע ועול תורה, ואין לו עסק לא לפרש בים ולא לצאת בשיירה, אלא ריבץ בין המשפּתים..."

• **רש"י:** כמו חמור חזק בעל עצמות, שמטעינים עליו משא כבד, שנמצא כל היום בשטח, ומהלך ביום ובלילה, ואין לו לינה בבית וכשהוא רוצה לנוח, רובץ בין הדרכים שבהן מוליך את הסחורה, כך יששכר נוהג ביחס לעול תורה, שסובל כמו חמור חזק.

• **רד"ק:** המילים 'בין המשפּתים' מלמדות שמדובר שהמטען כפול, מימין ומשמאל. יעקב דימה אותו, שתהיה ארצו טובה ויתעסק בעבודת ארצו, ולא ייצא למלחמה עם שאר השבטים, אלא יתן מס למלך ישראל שיניחהו בארצו, כפי שאמר 'וירא מנחה פי טוב'.

• **רשב"ם:** בשונה מזבולון, שמתנייד עם הימאים ומעביר סחורות בים, יששכר פועל כמו חמור בעל איברים, חזק ומצוי 'בין המשפּתים' בתחומי העיר, לחרוש ולעבוד אדמה.

• **בכור שור:** בעל עצמות, חזק לחרוש שדות, בני יששכר היו עובדי אדמה ולא בעלי סחורה. 'ריבץ בין המשפּתים' - בין תחומי השדות, לשמור גינותיו ופרדסיו.

• **תולדות יצחק:** כנגד ארבעה תנאים שנצרכים לעוסק בתורה: א. שיהיה לו כח גדול, הואיל והתורה מתשת כוחו של אדם, על כך אמר 'חמר גרם' שהוא בעל כוח. ב. שיהיה לו ישוב הדעת, שלא יהיה לו טורח וצער, אלא מנוחה, ועל כך אמר 'וירא מנחה פי טוב' ג. שתהיה הארץ שיושב בה עושה פירות רבים ובזול, ועל כך אמר 'ואת הארץ פי נעמה'. ד. שיהיה לו רצון ללמוד, ועל כך אמר 'ויט שקמו לסבל'.

• **ספורנו:** כמו חמור שכשרובץ וחונה, משאותיו מונחים עליו משני צידיו, [כמו שפיתת שתי קדרות בכיריים]. יששכר נושא עליו עול כפול, מחד עול תורה ומאידך עול דרך ארץ והנהגת מדינות, כראוי לחכם שלם במידות ובמושכלות.

• **רש"ר הירש:** 'חמר גרם' זה כוח זריז, המקבל על עצמו משאות כבדים ומקדם אותם בזריזות. כוח זה יתגלה ביששכר, כוח עובד וסובל.

שלב
2

אפשרויות לסיכום והרחבה:

כדאי להסביר את הביאורים והדימויים המגוונים, שרובם עוסקים בדימוי לומדי התורה לחמור גרם [בהסברים שונים]. מומלץ לשתף את הילדים ולשאול, **לאיזה הסבר הם מתחברים יותר.** לאחר שכל אחד מסביר את דעתו, לבקש מהם לנמק זאת.

שלב
3

סעודה שלישית אריכות לשון במקום הקבורה, מערת המכפלה

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

בפרשתנו יעקב מאריך בלשונו בתיאור מערת המכפלה: "בַּמְעָרָה אֲשֶׁר בְּשֵׂדֵה הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מְמַרָא בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם... שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת... וְשָׁמָּה קָבַרְתִּי אֶת יְאֵה" (מט, ל-לא) נשאלת השאלה: **לאחר שאמר יעקב 'בַּמְעָרָה', מדוע הוסיף 'בְּשֵׂדֵה הַמְּכַפְלָה'? ומדוע סיפר על הקנין של אברהם במערה?**

שלב 1

נקודות להכוונת השיח בקרב המסובים:

- האם היה מקום לטעות בזיהוי מיקום מערת המכפלה.
- האם היה מקום לערער על קבורת יעקב ולאה במערת המכפלה.

שלב 2

נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

- **רמב"ן:** היה חשוב לו לפרט ולהאריך בלשונו, כדי שיבינו את חשיבות המערה, בהתאם לקבורים שם, ויזדרזו לקבור אותו שם.
- **דעת זקנים מבעלי התוספות:** היו הרבה שדות ומערות, ויעקב רצה שיידעו בדיוק באיזו מערה לקבור.
- **אלשיך:** יעקב רצה להדגיש שלא קנה רק את המערה, כי אם גם את השדה, וקנה אותה אברהם לאחוזת קבר, שהוא מיועד רק לתושבים.
- **אברבנאל:** יעקב אמר להם שאם בני ישמעאל יערערו ויאמרו שמגיעה להם הנחלה, יענו להם ששם קברו את יצחק, ויצחק הוחזק וזרעו ירש. ואם בני עשו יערערו, יענו להם 'וְשָׁמָּה קָבַרְתִּי אֶת יְאֵה', **ובזה החזיק במערה.**
- **ספורנו:** יעקב אמר להם על הקנין, שעשה אברהם לאחוזת קבר מעפרון ומבני חת, משום שישבו בארץ אחרת זמן רב. היה חשוב לו שיידעו שכבר נקברו שם שני דורות קודמים, **כדי שאיש לא יוכל לערער.**
- **מלבי"ם:** שלא יאמרו שקנה רק את המערה, לקבור בה באופן זמני את שרה, שהרי לא היו יכולים למכור אחוזת קבר לאיש נכרי, על כך אמר יעקב 'אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת הַשְּׂדֵה מֵאֵת עֶפְרָן', **הוא קנה את השדה כדי שתהיה לאחוזת קבר.** ללא קנין השדה, לא יכלו לקבור שם את שרה. כל אמירה מקבעת קנין במערה. המילים 'שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת אַבְרָהָם וְאֵת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ', מורות על הקנין לאחוזת קבר ולא רק למת אחד. והוסיף 'שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת יִצְחָק', כדי שבני ישמעאל לא יערערו. את המילים 'וְשָׁמָּה קָבַרְתִּי אֶת יְאֵה' הוסיף כדי למנוע ערעור מצד בני עשו.

שלב 3

נקודה חשובה לסיכום והרחבה

לאחר לימוד התשובות וההסברים, ניתן לעמוד על נקודה חשובה. מאריכות הלשון של יעקב בתיאור מפורט ומדויק של מיקום מערת המכפלה, כמו גם אריכות הלשון ב"היסטוריה" של קניית המערה ניתן ללמוד אודות **הצורך בדקדוק בפרטים, למניעת ספקות, טעויות או ערעורים**, מצד מי שעלול לעשות זאת.

שלב 4

רוצים להיערך לשבת עם רעיונות ודברי תורה לפרשת ויחי? היכנסו לאתר 'תורתך שאלתי', או לחצו כאן

שאלות לשולחן שבת

פרשת ויחי

ניתן למצוא את התשובות בספרי 'תורתך שאלתי'

1 ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי פי זה הבכר שים ימינך על ראשו במה השווה יהודה את יוסף לפרעה באמרו 'פי כמוך פפרעה'?

2 ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם (מח, ו) האם היו ליוסף בנים נוספים, נוסף על אפרים ומנשה?

3 המלאך הגאל אתי מפל רע יברך את הנערים... וידגו לרב בקרב הארץ (מח, טז) מדוע בירך אותם בלשון דגים?

4 מתה עלי רחל... לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם (מח, ז) מדוע יעקב לא קבר את רחל במערת המכפלה?

"נתקע" בלי דבר תורה בשולחן השבת?
רוצה להכין שיעור תורה מקיף ומרתק בקלות?

כולם שו"תפים בשולחן השבת!

בא להעשיר את השיח התורני
סביב שולחן שבת עם כל המשפחה!

עם 'תורתך שאלתי'
איך יותר שאלות?

הרב חגי ולוסקי
מציג

פריצת דרך
בלימוד
פרשיות
התורה

ספרי 'תורתך שאלתי'
על בראשית שמות

הזמינו כעת
והספרים בדרך אליכם

052-9453811

או לחצו כאן

עוד סדרה מחכימה מבית:
אחתי
שאלתי

הספרים שיעשירו וירוממו את שולחן השבת שלכם

מהות סיפורי התורה - לימוד הנהגות

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע
עשרה שנה (מז, כח)

מדוע מכל 17 שנים שהיה חי במצרים עד
מיתתו לא הוזכר מאומה מקורות חייו של
יעקב, למעט רק פסוק זה, וגם הוא נכתב
באופן כללי?

מבאר הרב שטרנבוך שבתורה הקדושה
נכתבו קורותיהם של האבות הקדושים
כהוראה ו'תורה' לדורות, ולא כסיפור
בעלמא. הלימוד שהשאיר לנו יעקב אבינו
לדורות הבאים היה דווקא מהשנים שבהם
עבר ניסיונות קשים, כדוגמת צרות עשו, לבן,
דינה, יוסף, וכו'. מאורעות אלו הם הוראה לנו
לדורות איך עבר יעקב אבינו את כל ה'חושך'
והקשיים בחייו באמונה וקיבל בדומיה גזירת
שמים. לעומת זאת, סוף ימי חייו, שהיו
במנוחה ללא צער, מכאובים וטרדות, אין
בהם הוראה לדורות, ולכן כל פרטי
המאורעות שהיה עמו בשנים הללו לא
נכתבו בתורה.